

108523

trygguens registre måtte opplyse om stonadsberettigede en oppfordring til å søke den hjelp Stortinget har bestemt de skulle ha. En annonse er ikke nok.

— VASK OG TEGG PÅS J...

er det minste jeg forlanger til 17de mai. Jeg er jo billig i klesveien, herr ordfører —

Foto: Sverre Heiberg.

en stuegris!

LYRIFAS

Frøde har tatt en bror. Jorun og Steinar Hermansen.

Professor Langfeldt tar utgangspunkt i den tyske historiker Hans-Dietrich Looock bok «Quisling, Rosenberg og Terboven», og drøfter Quislings eget syn på sin profetiske misjon. Langfeldt finner at Looock analyse støtter hans egne synspunkter på Quisling.

I et fjernsynsintervju i Norsk Rikskringkasting 11. april i år uttalte professor Hans-Dietrich Looock at han anså Quisling som en fantast som bl.a. mente at han var en reinkarnasjon av Kristus. Dette synspunkt er nærmere utdypet i professorens bok «Quisling, Rosenberg og Terboven», som i år er utkommet på Gyldendal Norsk Forlag. Det interessante ved denne bok er at forfatteren forsøker å vurdere Quislings personlighet og atferdsmonster som helt og holdent betinget av hans eiendommelige religiøsmystiske livssyn, slik som n har beskrevet det særlig i de to publikasjoner «Om at bebodde verdener finnes utenom jorden og betydningen derav for vår livsanskuelse», (Mallingske bogtrykkeri 1929), og det kjempestore arbeid «Universismen», hvorav

et bredt resymé er gjengitt i referatet fra rettsforhandlingene i saken mot Quisling. Hans-Dietrich Looock gir i et innledningskapittel et kort resymé av disse to publikasjoner, hvis hovedinn-

publikasjoner. Her er det av interesse å referere hva Looock bygger på når han antar at Quisling så på seg selv som den Kristus som skulle komme. På side 105 i boken heter det: «Helt personlig blir

blir det bare om han stilte seg nærmere Olav, «Norges evige konge», eller nærmere Kristus, hvis krav er rettet mot hele verden, akkurat som Quislings. Det var kanskje på grunn av en siste respekt

Olavs «store sak seiret gjennom hans personlige nederlag og død». I dette så Quisling «en merkelig og betagende likhet med (Kristus) skjebne og gjerning». Trodde Quisling at også hans skjebne ville anta «en merkelig og betagende likhet ... med ... skjebne(n) og gjerning(en)»? Dette kan vi ikke vite. Eiendommelig blir den likesom «hellige» resignasjon som ligger over Quislings ord». (Sitat fra Looock slutt.) Dette syn på Quislings identifikasjon med Olav den Hellige — og muligens med Kristus — har interesse også i forbindelse med det faktum at Quisling lot seg utnevne til prest i sin hjembygd Fyresdal fordi han derigjennom håpet på gjennom prekener å kunne øve innflytelse langt ut over Norges grenser.

En profet (og som sådan oppfatter Looock Quisling) får som bekjent regelmessig en tilhenger-skare som kritikk-løst aksepterer profetens ideologi. Looock refererer et typisk tilfelle av kritikklos oppslutning omkring «fore-

rens» ideologi fra et landsmøte i NS, hvor Quisling talte. Programheftet var av en kvinne fulltegnet med blyant-notiser som «gir uttrykk for religiøs-hysterisk henrykkelse. Hun hadde sydd et flagg med Olavskorset og ved siden av Quislings bilde hadde hun skrevet «op med Olavsflagget — det var sydd for Dem og Norge». Og ved siden av det sto: «Dette kors er innviet med bøn til Gud om fremgang og seier for hans store sak.» Videre heter det i boken: «Og til slike «troende» preket profeten seieren «gjennom hans personlige nederlag og død». Mindre eksalterte tilhengere har sikkert lest slike prekener hoderistende, andre var kanskje opprørt over en partifører som utstrålte så lite politisk seiersvisshet og som reddet seg inn i Kristusmystikk».

Andre steder i boken skiller forfatteren Quisling som en profet som var sikker på å ha en misjon fra Gud. Han refererer en del av innholdet i en artikkel av Quisling: «A Nordic World Federation» (I

British Union Quarterly) og presiserer at «universismen» gjennomtrenger alle Quislings uttalelser, og så heter det: «Artikkelen bekrefter igjen hvordan denne eiendommelige mannen stadig oppfatter seg selv i lys av sin lære, stadig i sammenheng med Guds vilje som universets gang, og Guds seier var gitt, som vi vet, til og med uavhengig av profetens «personlige nederlag». På en rekke steder i boken beskriver Looock — gjennom sitater fra forskjellige kilder — hvorledes Quisling så på seg selv som et redskap i Guds hånd, og hvorledes han helt systematisk forklarer så å si alle opplevelser og hendinger ut fra sin lære om «Universismen». Da han 9. april 1940 uttalte at det som hendte var «Guds dom», må også dette ses på ut fra hans systematiske vrangtenkning. I det hele er Looock utredning en bekreftelse på at Quisling var offer for en mystisk-religiøs vranglære, som ved den systematiserende tendens og livsfjerne ideologi er typisk for paranoiske profeter. I den

Gabriel Langfeldt:

Dagbladets kronikk 15. mai 1972

Quisling — en reinkarnasjon av Kristus?

hold er at Quisling mener å kunne bevise ad rent logisk vei at der er «liv på stjerne», som Looock kaller det, og at han har utformet en ny religion, «universismen», som han påstår skal overflodiggjøre alle andre religioner, og som «erstløst» skal løse alle problemer. I min bok «Gåten Vidkun Quisling» har jeg redegjort for innholdet i disse

Quislings ord om «universismen» på landsmotet i 1934. Mer åpent enn før stiller «universismen»s lærer, læreren for den «nye verdensreligion» seg ved siden av Kristus. Som Kristus en gang innledet «det store nye utviklingsstadium i verdenscivilisasjonen, slik forkynner «også» Quisling «en ny æra av verdenscivilisasjonen». Uklart

overfor den virkelig hellige at han lot spørsmålet stå ubesvart. Men det blir likevel tydelig nok at han ved hjelp av en fordervet kristologi svindler seg opp til høydene av religiøs betydning. Det er imidlertid meget oppsiktsvekkende at «Norges evige konge» og tilbakevendte Kristus åpenbart tar et element av kristologien helt alvorlig:

nevnte artikkel om «A Nordic World Federation» skrev han bl.a. om «de nordiske folks guddommelige misjon i verden». At Loock er fullt klar over at Quisling var forrykt, fremgår etter min mening bl.a. av hans kommentar til den nevnte artikkel: «Man kan vel slutte», skriver han, «at universismens seier også vil føre til jødedommens «befrielse», til de falne englers gjenforening med de himmelske herskarene».

Loock er historiker, og som sådan vokter han seg vel for å trekke psykiatiske konklusjoner om Quislings sinnstilstand. Men mange steder i boken gir han tydelig uttrykk for hvor merkelig denne mannen er og hvorledes hans dominerende tanker omkring den nye verdensreligion førte ham inn i en for alminnelige mennesker helt fremmed tankeverden. Han hadde et engasjement som ifølge en uttalelse på side 19 i boken førte til «en nesten åpen idé om Kristus-etterfølgen». Om universismen skriver forfatteren (p. 18) at: «Det ville sikkert være å gjøre for stor ære på Quislings skrift hvis det ble betraktet og tolket som fi-

losofi», og videre: «Dilettantismen er åpenbar. Det kan heller ikke oversees at ideene er meget merkelige». Dette er historikerens måte å tilkjennegi at han anser Quisling for å ha vært en ytterst merkelig mann med selsomme ideer om å være et Guds redskap, og at han muligens anså seg som en etterfølger etter Kristus. Dette bilde er jo velkjent i psykiatrien, slik som jeg har beskrevet det nærmere i min bok om Quisling. Det representerer et typisk tilfelle av forrykthet i den form som kalles *paranoia religiosa*. Det er da heller ikke så få som har kjent Quisling som har gitt uttrykk for at han var sinnssyk, eller i alle fall psykisk abnorm. Allerede i 1930-årene gav Nordahl Grieg uttrykk for at Quisling var en sjelelig syk mann. Ifølge Loocks beretning hadde Lorentz Vogt 14. april 1940 uttalt at han «ikke under noen omstendighet aktet å arbeide sammen med en sinnssyk person som hr. Quisling», og Unterstaatssekretær i det tyske utenriksministerium, T. Hacht, hadde samme dag uttalt: «Jeg har funnet herr Quisling i en tilstand som vi-

ste at det er ganske umulig at han kan sette sin vilje igjennom. Mentalt er han absolutt usikker og svak». At Quisling omkring 14. april 1940 var inne i en mentalt sett sykkelig periode, bekrefte også i en rapport til Oslo politikammer av 15. april 1940, avgitt av kst. politiadjutant Iversen. Det heter der at under et besøk som denne avla på fylkesmannens kontor i Oslo, hadde fylkesmannen opplyst at Quisling i en telefonsamtale som fylkesmannen hadde hatt med ham, var «i en slik sinnstilstand at han kunne foreta seg hvasomhelst». Det skal også nevnes at rektor Viggo Ullmann, som vitne i Quisling-saken hadde uttalt at Quisling i januar 1940 utvilsomt hadde en psykotisk periode. Dette stemmer godt overens med hva rektorens sønn, sosiallege Viggo Ullmann, skrev i en anmeldelse av min bok i Lillehammer Tilskuer 13.12 1969, nemlig at hans far var kommet hjem fra et møte med Quisling i februar 1940 og sagt at «nå er Vidkun blitt splittet-pine-gal». Endelig minner jeg om at overlege Scharffenberg i 1942 oppsøkte meg på

Universitetets psykiatiske klinikk på Vinderen og ville at han og jeg skulle erklære Quisling for sinnssyk. Jeg har også et privat brev hvori det neynes at Scharffenberg i 1942 på forespørsel om hva han mente om Quisling, svarte at han er gal, han, likesom Hitler.

Jeg har funnet det av interesse å referere de synspunkter om Quisling som en fremtredende historiker som professor Loock har gitt uttrykk for i sin bok. De støtter så avgjort opp om den antagelse at Quisling var en forrykt religiøs profet, hvis ideologi og atferd ble dominert av det vrangsystem som han har gitt uttrykk for bl.a. i sitt selvsomme verk «Universismen».

Den diskusjon som fulgte etter utgivelsen av min bok om Quisling, viste at enkelte, særlig personer som hadde vært engasjert i rettsoppjøret, hadde vanskelig for å godta mitt syn på Quisling. Jeg håper at Loocks bok vil bidra til at visse facts om Quislings personlighet blir stående som historiske og dermed dokumenterte at han var en avgjort abnorm personlighet.